

Руденко Л., доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності
(м. Львів)

ІНФОРМАЛЬНА ОСВІТА Й РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Закономірні наслідки динамічного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій і засобів масової комунікації знайшли відображення у концепції інформаційного суспільства – нової історичної фази розвитку цивілізації, ознакою якої є зростання ролі інформації в житті суспільства, частки інфокомунікацій, інфопродуктів і послуг у валовому внутрішньому продукті, створення глобального інформаційного простору для забезпечення ефективної інформаційної взаємодії людей, вільного доступу до світових інформаційних ресурсів і задоволення соціальних та особистісних потреб в інформаційних продуктах і послугах [3]. Зважаючи на те, що історично розвиток людської цивілізації полягає в постійному накопиченні різноманітних знань, їх систематизації та пристосуванні до суспільних потреб, то в умовах сучасних інформаційно-технологічних змін можемо позиціонувати інформацію і знання як основний людський ресурс.

Однією з характерологічних рис інформаційного суспільства та його визначальним чинником і основним соціальним ресурсом є людська особистість, що відрізняється розвиненим професійним мисленням, здатністю оперативно здобувати й аналізувати інформацію, розв'язувати поточні проблеми різного рівня складності, усвідомлювати відповідальність за свої дії та, водночас, високою духовністю та емоційно-почуттєвою виразністю, що концентрується в екзистенціальних цінностях [6, с. 134]. Це означає, що пов'язані з інформатизацією й технологізацією життєвого середовища зміни спонукають до відповідного оновлення світосприйняття і побудови власних перспектив професійної самореалізації.

Входження до інформаційного суспільства супроводжується прагненням людства до осмисленості буття, моральності, осягнення різноманітних аксіологічних сутностей, що призводить до невпинного зростання ролі комунікації, як складного соціального феномена.

У контексті комунікативної парадигми цей феномен трансформується в один із провідних чинників соціальної стійкості й упорядкованості завдяки його стабілізаційному впливу на соціально-комунікативні процеси. Комунікативна парадигма ґрунтується на особистісноорієнтованих теоріях: К. Роджерса (гуманістична психологія), А. Бандури (соціально-когнітивна теорія), Д. Колба (теорія емпіричного навчання), Р. Гарре (ново-парадигмальна соціальна психологія), Дж. Келлі (особистісноконструктивна теорія) та ін. Вона робить акцент на самоосвіту (інформальну освіту) – внутрішній рефлексивний процес, завдяки якому формуються значущі особистісні конструкти. При цьому внутрішні стимули рефлексії людини розглядаються як вільний акт «комунікативного конструктивізму», що виявляється через самокеровану внутрішню освітню організацію [7]. Мова про те, що становлення комунікативної парадигми базується передусім на екзистенціях людини. Це виявляється як у відтворенні картини глобалізованого світу, так і в допомозі особистості в пошуках свого місця в ньому та підвалин існування, що сприятимуть формуванню

суспільства як єдиного соціального простору. Для молоді, яка здобуває професійну освіту в інформаційному суспільстві, це має слугувати вектором інформальної освіти і розвитку, ключовим чинником самореалізації в інформаційному суспільстві, а також потребує відображення у змісті фахової підготовки, зокрема у ЗВО.

Інформальну освіту розглядаємо як індивідуально-особистісну діяльність, який властиві високий рівень пізнавальної активності й самостійне керування засвоєнням знань. Завдяки цій діяльності суб'єкт отримує й інтеріоризує інформацію, задовольняючи в такий спосіб гносеологічні інтереси і прагнення щодо максимального розкриття особистісного потенціалу. Тобто, інформальна освіта спрямована на задоволення потреб ідентифікації, соціалізації, самореалізації та самовдосконалення особистості у процесі досягнення життєвих цілей.

Передовий педагогічний досвід підтверджує, що здатність людини до самовдосконалення й саморозвитку є істотним чинником її особистісного становлення. Освітні системи, в яких навчальний процес опирається на змістовну самостійну роботу суб'єктів учіння, визнано найефективнішими, оскільки інформальна освіта забезпечує особистісний і професійний розвиток майбутніх фахівців, мотивує їх до досягнення високих професійних і життєвих результатів та дає змогу отримувати задоволення від роботи. У сучасній педагогіці метод самостійного навчання цілком закономірно вважається одним із провідних, є вагомим підґрунтям інших методів навчання та необхідною передумовою їх дидактичного взаємозв'язку. Його педагогічний потенціал визначається здатністю розвивати рефлексивні та вдосконалювати когнітивні якості особистості та її аналітичні здібності. Додамо, що в контексті інформатизації освітнього простору методу самостійного навчання належить особливе місце: за висловом академіка Р. Гуревича, організація самостійної роботи студентів є одним із основних напрямів реалізації ефективного освітнього процесу [1, с. 24].

Аналіз науково-педагогічних досліджень дав можливість виокремити найбільш ефективні види інформальної освіти й розвитку особистості в інформаційно-освітньому середовищі: самостійний пошук інформації в мережі Інтернет, наприклад в інтерактивних періодичних виданнях, розповсюджених у комп'ютерній мережі, в тому числі іноземними мовами [2, с. 204–218]; застосування систем E-learning та m-learning, за допомогою яких студенти можуть отримувати додаткові освітні послуги, самостійно планувати своє навчання й саморозвиток і здійснювати їх за власною обраною траєкторією [4, с. 107]; створення віртуального освітнього середовища, яке сприяє як розвитку інформаційно-навчальної взаємодії між суб'єктами освітнього процесу й засобами нових інформаційних технологій, так і формуванню самостійної пізнавальної активності студентів [3, с. 328]; упровадження різного типу педагогічних програмних засобів (електронних освітніх ресурсів), спрямоване на розвиток професійної компетентності, активізацію професійно орієнтованої освітньої діяльності та формування інформаційних умінь майбутніх фахівців [5, с. 353].

Отже, виклики інформаційного суспільства зумовлюють необхідність і доцільність створення й розвитку у закладах освіти інформаційно-освітнього середовища, зорієнтованого зокрема на організацію інформальної освіти й розвиток студентів. Такий підхід дає змогу забезпечити кожному суб'єкту учіння продуктивний розвиток власної освітньої траєкторії, інтенсифікувати пізнавальну діяльність особистості, а головне – перемішати одержувані інформаційні знання у практичну площину та оцінювати їх за критерієм професійної та

особистісної значущості, що сприятиме формуванню прагнення самореалізації особистості в життєвому просторі.

Список використаних джерел

1. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб розвитку майбутніх фахівців. *Педагогіка і психологія*. 2015. № 1 (86). С. 21–26.
2. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях : навч. посіб. для студ. пед. вищ. навч. закл. і слухачів ін-тів післядиплом. пед. освіти. Київ ; Вінниця : Планер, 2005. 366 с.
3. Інформаційно-освітній портал у підготовці майбутніх учителів : монографія / Р. С. Гуревич, Г. Б. Гордійчук, М. Ю. Кадемія та ін.; за ред. д. пед. наук, проф., дійсного члена НАПН України Гуревича Р. С. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. 416 с.]
4. Козяр М. М. Використання інтерактивних технологій навчання у підготовці фахівців безпеки життєдіяльності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Вип. 44. Київ ; Вінниця : ТОВ фірма “Планер”, 2016. С. 105–109.
5. Литвин А. В. Інформатизація професійно-технічних навчальних закладів будівельного профілю : монографія. Львів : Компанія «Манускрипт», 2011. 498 с.
6. Руденко Л. А. Формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах: монографія. Львів : Піраміда, 2015. 343 с.
7. Coombs S. J., Smith I. D. Designing a Self-Organized Conversational Learning Environment. *Educational Technology*. May-June 1998. Vol. 38. № 3. P. 17–29.

Растригіна А., доктор педагогічних наук,
професор, Центральноросійський
державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка,
Колоскова Ж., кандидат педагогічних
наук, доцент, Центральноросійський
державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький)

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВІЗУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Багаторічні дискусії науковців і вчителів-практиків щодо ефективності запровадження онлайн-навчання в систему освіти втратили доцільність вже після першої хвилі пандемії COVID-19. Особливо це вплинуло на організацію навчального процесу в закладах вищої освіти (ЗВО). Відповідно до проведеного в США опитування 81% студентів вважає, що використання допоміжних цифрових інструментів істотно покращує якість освіти та їхню успішність під час навчання в університеті [13]. Переважна більшість науковців